

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІАУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ І КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 16 (566)

Субота, 18 мая 1946 г.

Цана 50 кап.

СЁННЯ ў НУМАРЫ:

Падарунак тав. І. В. Сталіну ад калектыва Ленінградскага фарфаравага завода імя Ламаносава (1 стар.).
У імя Радзімы (1 стар.).
Я. Колас — Новыя вершы (1 стар.).
Л. Лейтман — Нататкі мастака (2 стар.).
М. Клімковіч — Мае меркаванні (2 стар.).
П. Пестрак — «Выбранае лірыка» Міхася Машары (3 стар.).
У. Фінкель — Шолам-Алейхем (4 стар.).

У ІМЯ РАДЗІМЫ

Барцьбой за выкананне і перавыкананне плана пасляваеннай сталінскай пяцігодкі савецкі народ адкрыў новы этап сваёй гераічнай гісторыі. Магутныя матэрыяльныя сілы краіны, дзякуючы яким мы перамаглі ў найвялікшай у гісторыі чалавечтва вайне, дзёпер вызвалілі ад патрэбы выдання вайны і паступова пераклалі на патрэбы аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі і павышэння дабрабыту працоўных. Уся краіна пакрываецца рыштаваннямі вялікай будовы. Згодна пяцігадоваму плану каля 5000 прадпрыемстваў неабходна пабудаваць і ўвесці ў дзеянне. Энергетычныя магутнасці краіны павялічваюцца ў два разы ў параўнанні з даваенным часам. Толькі па дзяржаўнаму жыллёваму фонду па ўсяму Савецкаму Саюзу неабходна пабудаваць звыш 72 мільянаў кв. метраў жыллёвай плошчы.

Мы з'яўляемся сведкамі магутнага працоўнага ўздыму ў нашай краіне, уздыму, які перастане ў гістарычны народны рух за выкананне планаў сталінскай пяцігодкі і задач, што пастаўлены таварышам Сталіным у прамове на перадыварчым сходзе выбаршчыкаў Сталінскай выбарчай акругі г. Масквы 9 лютага 1946 года — «...арганізаваць новы магутны ўздым народнай гаспадаркі, які даў-бы нам магчымасць узняць узровень нашай прамысловасці, напрыклад, у тры разы ў параўнанні з даваенным узроўнем».

Новая пяцігодка з'яўляецца агульна-народнай справай. Перад работнікамі літаратуры і мастацтва паўстае пачэсная задача — усімі мастацкімі сродкамі прапагандаваць ідэю сталінскага пяцігадовага плана і агітаваць за яго выкананне і перавыкананне.

Есць усе падставы спадзявацца, што ў беларускай літаратуры ў хуткім часе з'явіцца новыя мастацкія творы, якія адлюструюць пафас будаўніцтва, гераічную працу рабочага на фабрыцы і заводзе. У гэтых творах будзе паказаны рабочы клас у яго слаўнай барацьбе за адбудову і новы магутны росквіт краіны. Атрамаўшы такія творы, беларуская літаратура значна тэматычна ўзбагаціцца. Не сакрэт, што жыццё і барацьба рабочага класа ў нашай літаратуры да гэтага часу застаецца амаль не адлюстраванай. Письменнікі абавязаны таксама даць нашым тэатрам і мастацкай самадзейнасці добрыя шматконтны і аднаактныя п'есы аб пяцігодцы, аб камандзірах і радавых барацьбах за росквіт краіны, аб людзях навукі і іх самаадданай працы. Аднак, абавязак пісьменніка перад народам і радзімай гэтым не вычэрпваецца. Задача заключаецца ў тым, каб удала спалучыць працу па стварэнню новых раманаў, апавесцей, п'ес і напісаннем высокакасных твораў «малых форм», твораў аператыўных і надзежных, асноўнага мета якіх — агітаваць на канкрэтных прыкладах нашай гераічнай рэчаіснасці. Паэты павінны даць тэксты кампазітарам для напісання баявых песняў будаўніцкай пяцігодкі.

Трэба выкарыстаць багацейшы вопыт пісьменніка на фронце, успомніць, што невялікае апавяданне і нарыс, баявы верш і простая агітка там адгрывалі вялікую ролю і аўтэбды дасягалі мэты. Намавічай патрэбы падказваць творчаму работніку, што і яму рабіць. Наведваючы новабудовы, фабрыкі, заводы, лабараторыі вучоных, калгасы і саўгасы, ён анойдзе тэмы, матэрыял і сродкі паказу ўсяго бачанага. Варта толькі быць часцей там, дзе «матэрыялізуюцца», знаходзяць канкрэтнае вырашэнне, прымаюць акрэслены выгляд гіганцкія планы новай сталінскай пяцігодкі. Трэба толькі пажадаць, каб Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР, Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Саюз кампазітараў і Саюз мастакоў арганізавалі дапамагі творчым работнікам у выкананні іх пачэснага патрыятычнага абавязку перад народам і Радзімай.

Савецкая Беларусь пакрываецца новай сеткай буйных і дробных прадпрыемстваў. Мы будзем мець сваю аўтамабільную і трактарную прамысловасць, вельсіпедыны заводы, новыя металургічныя і станіабудавнічыя заводы, магутныя і сярэднія электрастанцыі, новыя прадпрыемствы лёгкай прамысловасці — бавоўняныя, сукна-ткацкія і абутковыя, шырока распаўсюджаную сетку цагельных заводаў і многа іншых прадпрыемстваў мясцовай прамысловасці, якія будуць задавальняць патрэбы горада і вёскі. Толькі адзін Мінск у канцы пяцігодкі будзе атрымоўваць электраэнергію больш, чым выраблялася на ўсім электрастанцыямі рэспублікі да вайны.

Уся краіна ахоплена магутным працоўным энтузіязмам. Не толькі выкананне, але і перавыкананне новай пяцігодкі, — так адказалі працоўныя нашай краіны на выклік вялікага Сталіна ў першамайскім вагале. У гэтым загадзе таварыш Сталін пісаў: «Рабочыя, сяляне і інтэлігенцыя нашай краіны ўспрыялі пяцігадовы план, як баявую праграму, якая адпавядае іх жыццёвым інтарэсам. Можна спадзявацца, што савецкія людзі, на чале з камуністычнай партыяй, не пашкадуць сіл і працы для таго, каб не толькі выкананне, але і перавыкананне новай пяцігодкі».

Велічым доказам лепшых патрыятычных пачуццяў савецкіх людзей з'яўляецца вярот калектыва Макейскага металургічнага завода імя Кірава да ўсіх рабочых, служачых, інжынераў і тэхнікаў чорнай металургіі Савецкага Саюза аб Усеагульным сацыялістычным саборніцтве за выкананне і перавыкананне новай сталінскай пяцігодкі і той гарачы водгук, які вынішоў гэты вярот ва ўсёй краіне. За некалькі дзён перад гэтай знамянальнай падзеяй камсомольцы і моладзь г. Мінска і Маладзечненскай абласці зварнуліся да камсомольцаў і моладзі Савецкай Беларусі з заклікам узняць шэрафтва над будаўніцтвам аўтамабільнага і трактарнага заводаў у г. Мінску і прыняць у якасці будаўніцтва актыўны ўдзел.

Падрыхтоўка музычных кадраў

У плане чацвёртай Сталінскай пяцігодкі вялікае месца адводзіцца музычнай асцве, падрыхтоўцы музычных кадраў. Да канца 1950 года лік студэнтаў па ўсіх спецыяльнасцях у Беларускай Дзяржаўнай кансерваторыі павінен быць павялічаны да 340—350 чалавек.

Цяпер у кансерваторыі, на ўсіх факультэтах, навучаецца 150 чалавек. Гэтыя абставіны павялічваюць адказнасць педагагічна-кіраўніцкага складу музычных школ і асабліва вучылішчаў па падрыхтоўцы студэнтаў для адзінай вышэйшай навучальнай установы рэспублікі — кансерваторыі БССР.

Перад музычнымі вучылішчамі стаіць адказная задача — падрыхтоўка неабходных для рэспублікі кваліфікаваных кадраў: музыках, спевакоў, кіраўнікоў самадзейных аркестраў, хораў, ансамбляў, педагогаў сярэдніх школ і г. д.

Да вайны беларускія музычныя вучылішчы забяспечвалі рэспубліку кадрамі добрай кваліфікацыі.

Асноўнай задачай у рабоце музычных вучылішчаў у чацвёртай пяцігодцы будзе — дасягнуць даваеннага ўзровень і перавыйсці яго.

Недахопам у дзейнасці музычных вучылішчаў з'яўляецца тое, што па спецыяльнасцях: тэатрыка-кампазітарскай, скрыпачы, віяланчэлі, кантрабасу і духавых інструментаў навучаецца мала студэнтаў. У большасці вучылішчаў нашыя сярэднія музычныя ўстановы запяўняюцца мала падрыхтаванымі піністамі і акалістамі. Характэрна, што нават у Мінскім музычным вучылішчы, пры Беларускай Дзяржаўнай кансерваторыі, дзе малічавецца больш за 100 студэнтаў, па гэтых спецыяльнасцях навучаецца ўсім годам каля 10 студэнтаў.

становішчы знаходзяцца і астатнія музычныя вучылішчы рэспублікі. Кіраўніцтва музычных вучылішчаў павінны ў першую чаргу паклапаціцца аб укамплектаванні гэтых класаў педагогамі і студэнтамі. Аркестравыя класы вучылішчаў неабходна пашырыць. Ні ў якім выпадку нельга дапускаць, каб план набору вучняў выконваўся за лік форціянаў і а вакальнага аддзялення.

Важным момантам у наладжанні работы музычных вучылішчаў павінна з'явіцца сувязь студэцка-педагагічнага складу гэтых навучальных устаноў з гурткамі музычнай самадзейнасці, адкуль вучылішчы і мусіць браць для сабе папаўнення. На вялікі жаль, рабоце ў гуртках мастацкай самадзейнасці намі яшчэ не аддаецца пэўнай увагі.

Неабходна шырока практыкаваць выезды прафесарскага складу кансерваторыі ў музычныя вучылішчы іншых гарадоў з канцэртамі, лекцыямі, а таксама для правядзення метадычна-кансультацыйнай работы. Гэтыя мерапрыемствы прыносяць вялікую карысць на месцах як педагогам, так і студэнтам. Трэба аднавіць традыцыю арганізацыі ўзорных студэнцкіх канцэртаў кансерваторыі ў абласных музычных вучылішчах.

Пажадана было-б кожны год праводзіць у Мінску ўзорныя канцэртныя вучылішчаныя сярэдніх навучальных устаноў Гомеля, Віцебска, Магілёва і іншых гарадоў рэспублікі. Пры дапамозе нашай партыі і ўрада, якія гэтак шмат надаюць увагі развіццю беларускага мастацтва, задачы падрыхтоўкі музычных кадраў будуць у хуткім часе вырашаны.

М. БЕРГЕР, Заслужаны артыст БССР.

ПАДАРУНАК тав. І. В. СТАЛІНУ ад калектыва Ленінградскага фарфаравага завода імя Ламаносава

8 мая 1946 года ў Маскву прыбыла дэлегацыя ленінградскага фарфаравага завода імя М. В. Ламаносава Міністэрства прамысловасці будаўнічых матэрыялаў у складзе тт. дырэктара завода — Лейбман І. М., сакратара партбюро — Капусцінай Е. П., старшынні заўкома — Епіфанцавай К. А., галоўнага мастака завода — Суеціна Н. М., мастака завода — Скварцова А. А., галоўнага інжынера завода — Шухер Е. М. і токараў па фарфару — Палешчук М. К. і Іванова І. Я., якія прывезла для ўручэння Генералісіму Савецкага Саюза таварышу Сталіну І. В. да гадзінны Дня Перамогі манументальную, мастацка выкананую фарфаравую вазу памерам 2 1/2 метры вышыні. На

адным баку вазы — партрэт таварыша Сталіна, на другім баку — салют Перамогі ў Ленінградзе і Маскве, а таксама асобныя эпізоды з Айчынай вайны.

Ваза ўручана таварышу Сталіну.

Таварыш Сталін перадаў наступную падзяку калектыву завода:

— Прыношу падзяку кіраўнікам і калектыву ленінградскага фарфаравага завода імя М. В. Ламаносава за выдатны твор, створаны ў адзак Перамогі над фашыскай Германіяй, — мастацкай вазы «Перамога».

Жадаю Вам далейшых поспехаў у вашай рабоце.

Фарфаравая ваза будзе перададзена ў Трыякоўскую галерэю.

УКАЗ

Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Аб утварэнні Міністэрства Кінематаграфіі Беларускай ССР

На падставе Указа Прэзідыума Вярхоўнага Савета ССР ад 20 сакавіка 1946 года «Аб пераўтварэнні Камітэта па справах кінематаграфіі ў саюзна-рэспубліканскае Міністэрства Кінематаграфіі ССР» — утварыць Міністэрства Кінематаграфіі Беларускай ССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

Н. НАТАЛЕВІЧ.

В. аб. Сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

А. БОНДАР.

13 мая 1946 г.

гор. Мінск.

УКАЗ

Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Аб прызначэнні Міністрам Кінематаграфіі Беларускай ССР тав. САДКОВІЧА М. Ф.

Прызначыць Міністрам Кінематаграфіі Беларускай ССР тав. Садковіча Мікалая Фёдаравіча.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

Н. НАТАЛЕВІЧ.

В. аб. Сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

А. БОНДАР.

13 мая 1946 г.

гор. Мінск.

УКАЗ

Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Аб прызначэнні Начальнікам Упраўлення па справах мастацтва Беларускай ССР тав. ЛЮТАРОВІЧА П. В.

Прызначыць Начальнікам Упраўлення па справах мастацтва Беларускай ССР тав. Лютаровіча Паўла Вікенцьевіча.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

Н. НАТАЛЕВІЧ.

В. аб. Сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР

А. БОНДАР.

13 мая 1946 г.

гор. Мінск.

Абмернаванне плана аднаўлення і рэканструкцыі гор. Мінска

Днямі адбылося сумеснае паседжанне Дзяржаўнага Архітэктурнага Савета і Праўлення Саюза савецкіх архітэктараў БССР. Паседжанне было прысвечана абмеркаванню генеральнага плана аднаўлення і рэканструкцыі горада Мінска па праекту архітэктараў І. Трахтэнберга і М. Андросава.

Адначасова былі разгледжаны праекты галоўнай плошчы сталіцы Беларусі і рэканструкцыі Савецкай вуліцы, распрацаваныя архітэктарамі мастакамі В. Каралём і С. Сперанкім.

У абмеркаванні плана і праектаў актыўны ўдзел прынялі лаўрэат Сталінскай прэміі Народны мастак БССР З. Азгур, заслужаны дзеячы мастацтва БССР І. Ахрэмчык, А. Марык, А. Бембель, А. Глебаў і інш.

Прысутныя ўхвалілі прадстаўленыя работы і зрабілі шмат каштоўных заўваг і парадаў.

У бліжэйшы час Праўленне Саюза савецкіх архітэктараў арганізуе паседжанне, на якім будзе абмеркаваны праект аднаўлення Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР, аўтарам якога з'яўляецца заслужаны дзеячы мастацтва БССР акадэмік І. Лангбард.

статца БССР І. Ахрэмчык, А. Марык, А. Бембель, А. Глебаў і інш.

Прысутныя ўхвалілі прадстаўленыя работы і зрабілі шмат каштоўных заўваг і парадаў.

У бліжэйшы час Праўленне Саюза савецкіх архітэктараў арганізуе паседжанне, на якім будзе абмеркаваны праект аднаўлення Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР, аўтарам якога з'яўляецца заслужаны дзеячы мастацтва БССР акадэмік І. Лангбард.

НОВЫЯ ЧЛЕНЫ СІАУЗА АРХІТЭКТАРАЎ БССР

За апошнія 2 месяцы Саюз савецкіх архітэктараў прыняў у члены саюза т. т. В. Маргуліса, Л. Перкаля, М. Кацара, М. Кліменку, Г. Яброва і С. Святліцкага.

ПЛЕНУМ МАСТАКОЎ ССР

Зараз у Маскве праходзіць X пленум Саюза савецкіх мастакоў ССР. Пленум абмяркуе даклады: «Аб жыццёвым» (дакладчык народны мастак ССР Б. Іагансон), «Аб скульптуры» (дакладчык І. Машкоўцаў), «Аб графіцы» (дакладчык Е. Кірык), «Аб народным і прыкладным мастацтве» (дакладчык народны мастак РСФСР Ф. Федароўскі), «Выяўленчае мастацтва Украінскай і Малдаўскай ССР» (дакладчык народны мастак РСФСР С. Герасімаў), «Выяўленчае мастацтва Беларускай ССР» (дакладчык заслужаны дзеячы мастацтва БССР М. Керэін).

«Выяўленчае мастацтва Грузійскай, Армянскай і Азербайджанскай ССР» (дакладчык народны мастак ССР А. Герасімаў), «Выяўленчае мастацтва рэспублікі Сярэдняй Азіі» (дакладчык Б. Веймары), «Выяўленчае мастацтва Карэя-Фінскай, Латвійскай, Літоўскай і Эстонскай ССР» (дакладчык А. Ціхміраў).

У Маскву для ўдзелу ў рабоце пленума з Мінска выехалі заслужаны дзеячы мастацтва БССР І. Ахрэмчык, М. Керэін і мастакі Я. Зайцаў, В. Цірка, Л. Лейтман і другія.

Якуб Колас

НОВЫЯ ВЕРШЫ

На вясенні лад

Рассяяла сонца, як себ'іт зярняты,
Бліскучыя іскры святла.
А сэрца так хоча цапла,
Утулку і ласкі загубленай хаты.
Імкнецца душа мая ў марэх крымлятых
Туды, дзе сінеца лягла,
Дзе неба, бы тая хрустальная чаша,
Спадае на бераг зямлі,
Дзе ў сонцы лес песьціць камал,
Дзе гоману поўна кугурак і пташак,
Дзе граецца поле і росная паша,
І гай выступае ўдалі.
Хачу я прастору і яснасці чыстай,
Я прагну самотных хвілін
Сарод саснякоў, лугавін,
Дзе песні гайдаюцца ў хвалі прыростаў,
Дзе ўсё так спакойна і так урачыста,
А ты разважаеш адзін
І поўным дыханнем п'еш слодкі спакою,
Адкінушы болі турбот,
І марам дашы ты пад'ёт...

Я ў сэрцы вітаю дуб,
І ціхія вёскі, і мірны
І мая пераможы

Ці дома я, ці
Калі адзім, як
У кожнай хвілі
З сабой нясу
За ёй следам
Малююкі про
І так мне жа
Што іх нанов
На сэрца го
Як дождж на голле і камлі;
Мой добры друг, мая святая
Ляжыць адна ў сырой зямлі.
Развага кажы мне: змірыся,
І твай не так-жа шлях даўгі,
А сэрца рвецца ў тым выш,
Дзе сонца значыць борагі.

У залі Крэмлёўскага палаца

Усё мне радуе тут вока
І поўніць сэрца цеплыняй:
І постаць Леніна — прарока,
Што даць вякоў раскруці шырока
З яе прывабнай глыбіняй;
І сад жывы народаў нашых,
І роаномны гоман іх,
Дзе дружбы слодкі поўніць чашы,
Дзе воля чуецца, бясстрашна
І сіла крокаў малых.
А ў садзе тым — краса народаў,
Цвет многалкі і буйны —
Героі працы і паходаў,

Прыбснх славу нашу ў годзі
Прав дым, агонь і гром вайны.
Гудзе, як летам рой пчалін
Утульны, светлы вал Крэмя
У чаканні радаснай хвіліны,
Каб агледзець хоць на міг адзіны
Таго, аб кім плае амяля,
Таго, хто мудрыя законы,
Даў нам для волінасці, добра,
Таго, каму люд шле паклоні
І праслаўляюць міліёны,
Як бацьку і Пераможы.

Вывучэнне старажытных помнікаў гор. Полацка

У раннюю феадалную эпоху старажытнай Русі рака Заходняя Дзвіна была адным з важнейшых транзітных шляхоў і эканамічна з'яўляла Заходнюю Еўропу са славянскімі плямёнамі Паднепроўя і Волга-Окская раёна. У сувязі з гэтым вялікае значэнне набыў горад Полацк — сталіца крывічоў, якая адгрывала першапачатковую ролю ў культурным і эканамічным развіцці Полацкага княства.

У самым горадзе Полацку ўжо ў сярэдзіне XI стагоддзя ажыццяўлялася будаўніцтва каменных цэркваў (Сафііі сабор). У XII стагоддзі будаўніцтва набыла нябачаны ў гісторыі Полацка памер: на падставе мясцовай будаўнічай традыцыі будуюцца каменныя цэрквы Спаса-Ефрасіньеўскага і Барысгадэскага манастара. Гэта будаўніцтва ажыццяўлялася выдатным полацкім майстрам Іаанам.

У Полацку ў гэты-ж час працаваў славуны майстра эмальернай вытворчасці — Лаазр Богша, які зрабіў у 1161 годзе крыж па заказе полацкай княгіні Ефрасініі. Гэта быў ювеліры твор выключнай каштоўнасці.

Ад Сафіііскага сабора захавалася частка ўсходняй сцяны, што з'яўлялася часткай сабора, пабудаванага ў 1750 годзе; пад падлогай сабора захаваліся нязначныя фрагменты сценаў і апорных слупоў.

вае архітэктурнае аблічча было значна зменена пры пазнейшых пераборках. Гэтая царква ўяўляе ў гісторыі старажытнага беларускага мастацтва выключна цікавую з'яву, з прычыны асабліва кампазіцыйнае верху, які ў іншых помніках старажытнага доўліства не сустракаецца. Але гэты стыл' меў уплыў на раннюю маскоўскую архітэктур. Царква мае унікальнае значэнне. Знойдзена ў свой час Н. І. Брунавым і І. М. Хозеравым, адначасна дэталі Спаса-Ефрасіньеўскай царквы ішчэ далёка не вычэрпанае асаблівасцей гэтага помніка. Шмат што ў яго архітэктурным абліччы застаецца загадкавым.

Аб Полацкім Сафіііскім саборы і Спаса-Ефрасіньеўскай царкве складалася ўжо даволі вялікая літаратура, аднак гэты выдатны твор беларускай архітэктурны ранейшага часу яшчэ да канца не вывучаны.

У ліпені-жніўні 1946 года Акадэмія Архітэктур ССР, згодна ўмовы з Кіраўніцтвам па справах Архітэктурны пры Савецкім Міністраў БССР, зрабіць дэталёвае вывучэнне помнікаў гор. Полацка. Экспедыцыя, што арганізавана інстытутам гісторыі і тэорыі архітэктур Акадэміі Архітэктур ССР, узначальвае прафесар Н. І. Брунаў, які правядае дэталёвае даследаванне двух паказаных будынкаў Полацка, а мэтай раскрыцця іх першапачатковага архітэктурнага вобліка.

І. ХОЗЕРАЎ.

Л. ЛЕЙТМАН

НАТАТКІ МАСТАКА

Я рабочага стала пісьменніка

У невялікіх пакоях карцінай галерэі ёсць адна значная карціна «Сустрэча танкістаў» мастака Манасона. Тут усё закончана. Цудоўны тыпаж: асветлены радасцю твары, накіраваны на вываляцельную. З добрым густам напісаны пейзаж тыповага гарадка Заходняй Беларусі.

З боку тэматычнай закончанасці на выставі няма больш карцін, падобных да гэтага палатна. «Зямля» Я. Красоўскага—гэта дрэнна намалёваная і грубая па жывапіснаму тону, неахайная рэч. Не лепшая і карціна «Лётчыкі» А. Заборова. Некалі ў галерэі была карціна І. Ахрэмыча «Л. М. Кагановіч—арганізатар совецкай улады ў Гомелі». Яна была экспаніравана на выставі «Ленін і Сталін—арганізатары беларускай дзяржаўнасці» і з'явілася вялікім поспехам мастака, які здолеў перадаць перажыванні франтавікоў. Не глядзячы на тое, што карціна была яшчэ не закончана, яна стварала моцнае ўражанне.

Гэтага нельга сказаць аб манументальным палатне на тэму: «Гістарычнае падзеянне ЦК у 1941 г. у г. Лёзна».

Тут ёсць добрая, стройная кампазіцыйная завязка, але твары яшчэ не маюць той цеплыні, таго ўнутранага псіхалагічнага руху, які б адпавядала гераічнаму сюжэту. Тут няма яшчэ закончанага партрэта і шмат што выдаецца статычным.

Тэма перыяд мастацкай спрабы тэматычныя палатны. Мастакі З. Цвірка, Л. Шыбіцкі, В. Круціцкі, М. Філіповіч, др. стварылі некалькі рапсодна на Усеаюнаўскую тэму ў Маскву. Але з прынятымі толькі дзве асобы героя Я. Зайцава і Шыбіцкі, прычым быў спецыяльна ехаць у ісаць сваю незакончаную атнае было адхілена, як лончанае, сырое.

Таму, што карціны, які астакі, не будуцца аглядальнік майстроў. Чаму іх запаветы?

«Чапаеў» Я. Зайцава, М. Беленіцкага, «Сталін Цвірка, «Палітычны ўлоўскага ўяўляюць іменна таму, што яны любюць адносіны з тым, уважлівага вытаннага падбору боце іх выключнае

Мастак Манасон. «Сустрэча танкістаў».

М. Блісцінаў

ВІШНЯ

Часам, калі ўсходзіцца ўначы непагода, ці проста вецер празмеру руліва пачне завіхалца каля акнін і закуткаў двера, я чую, як нехта то паціху, быццам з перасцярогай, то больш настойліва і моцна пачынае грукіць у шыбы майго акна.

Забывыўся, я крчыу тады: — Уваходзьце!

Але ніхто не уваходзіць у мой пакой. Я іду сам да дзвярэй, выходжу на ганак. Ноч жмурыць зорныя вочы. Адзінокія крокі заміраюць у далечыні вуліцы.

Пад маім акном расце старая вішня. Высокая, дужая, з шырокім раскідзістым голлем, яна шмат ужо год стаіць тут у палісадніку, і ніякіх навалыніц не здужалі ёй. Гэта яна, разросшыся, пры ветры дастае голлем да сцен, акнінці домы і грукіць нібы жывая. Гэта яна—вішня—кожны раз мімаволі будзіць мае думкі і напамінае сэрца жалем і смуткам. Аб чым?

Дзвючына стаяла на ўзгорку, і водблескі вогнішча асвятлялі яе высокую постаць.

Стыг быў агорнуты дымам. Каля вогнішчаў усюды, дзе толькі можа дастаць вочка, сядзелі і ляжалі салдаты. Хто спаў, хто думай, хто проста курыў, абыклава гледзячы перад сабой у глыбокае бздонне. Чыстае, як шкло, і далёкае, як радзіма, неба вісела ў вышыні. Горкі пах траў панаваў над усім лагерам, над усім манжурскім стэпам, над усім тым, што прыяе з сабою салдат, які прыйшоў сюды вельмі здадзеку.

Дзвючына стаяла і глядзела на возера. Над ім не было чуваць ні голасу чэка, ні качак, ні ішай якой птушкі. Пустое і маўклівае, яно патыхала халодным спакоем, пабліскавала белаю роўнядзю. І салдат, што прыйшоў да возера з пустой флягай, несучы пад сэрцам п'якуючы смагу, паспытаўшы яго вадзі, доўга адплываўся і выціраў вусны рукавом прапалевай гімнасцёркі. І стомлены конь, апусціўшы галаву да вадзі, папура адыходзіў ад яе, пачуўшы, што гэта для яго не пітво.

Салёнае возера на ўскараіне пустыні Гоби, на шляху нашых бездарожных дарог! Глухі куток у прасторы бздоннаго стэпаў, куды прыйшоў совецкі салдат, несучы ў сэрцы прагу свабоды, спакою і шчасця. Салёнае возера жыло сваім уласным халодным жыццём падгарачым манжурскім небам.

— Лода!—пачуўся ад палаткі жаночы голас.—Дзе ты прапала, Лода? Дзвючына страпанулася.

— Іду, Зося, іду!—ўскінуўшы ўверх вольным рухам рукі коротка падстрыжаныя валасы, дзвючына, якую называлі Лодай, пайшла лёгчай хадой да палаткі і зікнула ў ёй.

А вогнішчы навакол гаралі, і горкі іх дым слаўся над стэпам.

У медсанбатуўскай палатцы было чашэра, калі туды ўвайшла Лода. Санітарка Зося Бязрока прыкладала мокрую сурвэтку да галавы хворага старшага сержанта Вабіча, які ляжаў першым ад уваходу. Двое другіх—дывізійныя разведчыкі, лёгка параненыя ў апошняй

Але ў галіне партрэтнага жывапісу ёсць дасягненні. Гэта ў першую чаргу датычыцца партрэта народнай артысткі БССР Нікалавай, работы мастака Я. Зайцава (карціна галерэя). Партрэт па сваёму тону, смеласці трактоўкі пераклікаецца з лепшымі традыцыямі рускага жывапісу. Партрэт І. Ахрэмыча таксама гавораць аб няспынных пошуках стылю, у іх ёсць адзінкі некаторага ўплыву выдатнага партрэта Нещерава. У партрэце народнай артысткі БССР Васільевай работы Ахрэмыча шмат цеплыні, прастаты ў вырашэнні тэмы і высокароднасці.

Добрыя вынікі ў гэтым жанры паказуе таксама мастак Л. Ран. Яго рысункі, гостры і дынамічны, выдатна перадае псіхалагію твараў. Шмат ведаў і густу ў яго партрэтах Грыгоніса і партызанкі, якія выкананы пастэллю. На выставі ў Акруговым ДOME афіцэрша брала ўвагу яго «Дзвючына, якая сядзіць» (акварэль). Тут шмат сардэчнасці і бадзёрасці...

На гэтай-жа выставі ёсць жаночы партрэт А. Шыбіцка. Гэта лепшы партрэт апошняга часу. Шыбіцка ўдалося перадаць аптымістычнасць у жаночым абліччы.

Але недастатковае развіццё ў нас партрэтнага жанра з'яўляецца таксама адной з прычын таго, што і да гэтага часу ўсё яшчэ не створана поўназначная сінтэтычная кампазіцыя. А трэба заўсёды памятаць, што характар, псіхалагічнасць, партрэтнасць — з'яўляюцца важнейшымі элементамі кожнай добрай карціны.

Творы, паказаныя ў карцінай галерэі і на выставках, гавораць аб вялікай працы, якая была прароблена мастакамі напярэдадні выстаўкі гэтага сезона.

Трэба яшчэ спыніцца на асобных работах, якія запамінаюцца пасля агляду выставак і гавораць аб досыць значнай прафесійнай падрыхтоўцы мастакоў.

Зусім нядаўна пачаў даваць свае работы для выстаўкі Міхалоп. Гэта—дакладна і любоўна выкананыя акварэлі. Вельмі цікавы матыў у адной з яго работ—стрэхі пад снегам.

Лірычныя эцюды старэйшага мастака У. Кудрэвіча гавораць аб вялікай надальнасці яго, аб умеліні заўважчым і перадачы на палатне нават самыя нязначныя змены з'яў у прыродзе. У яго эцюдах знайсці шмат адлюстраваня андымаі і блізкай ўсім тады—маляўнічы захад сонца, жыццё роднай ракі,—плыты, баржы. Але перапыты гэтых матываў маюць меўца і ў шмат якіх яго маленькіх карцінах.

Заслужаны майстра В. Волкаў прадстаўлены дзвюма партрэтамі і нацюрмортам, якія напісаны добрасумленна і выразна.

Архітэктурны пейзаж і рад работ да тэатральных пастановак, зробленых надзвычай культурна, паказуе мастак А. Марык.

У карцінай галерэі ёсць зварэлі студэнткі Галоўчанкі. У іх шмат каларытных якасцей і ведання гэтага цяжкага матэрыялу.

Вельмі гострыя і выразныя франтавыя замалёўкі Давідовіча, Кроля, Б. Малкіна. Б. Малкін даў рад сваіх малюнкаў з цыкла «Па дарогах вайны». Гэта дарогі, што бачылі гераічныя дні баёў і паходаў... На дарозе—ніводнай душы. Але ўсё-ж здзека, тут нядаўна прайшлі, выгнаныя нямецкімі захопнікамі ў нявольніцтва, абяздоленыя людзі, беглі разбітыя гітлераўцы, затым рушылі вызваліцельні—нашы войскі.

Уся каштоўнасць пейзажа іменна ў тым, што ён простымі сродкамі выклікае

у гледзача ўспаміны аб родным, блзікім, перажытым.

Маленькія пейзажы Я. Красоўскага гавораць аб досыць высокай культуры мастака ў галіне жывапісу. Нацюрморт «Кнігі»—сур'ёзная, удумлівая работа. У гэтым вялікім эцюдзе ёсць той парадокс, які характэрны для кожнага рэалістычнага твора. Фармальныя задачы тут падпарадкаваны непасрэднаму назіранню.

Адным са здольных мастакоў такога непасрэднага ўспрыняцця з'яўляецца В. Цвірка. За кароткі перыяд пасля сканчэння ВНУ ён зрабіў ужо шмат такіх работ, якія варты ўвагі і вывучэння.

У яго карціне «Немцаў вядуць» добра падабраны тыпаж, вельмі правільна перададзены настрой народа і асабліваці той пары дзя, калі сонца кідае на зямлю свае апошнія праменьні.

Цвірка ў сваіх лаканічных пейзажах умеє заўважчым і перадаць імгненныя настроі прыроды. Ён піша «а-ля прым», бо не заўсёды можна зноў звярнуцца да натуры: на другі дзень матыў ужо не той. Мастак умеє перадаваць вольны, зімовыя дні, змярканне, далі горада, родныя выскы пейзажы.

Можна гаварыць аб вялікіх дасягненнях мастака П. Гаўрыленкі. Яго пейзаж «Парк» глядзіцца з цікавасцю. Цяжка задацца кампаўнікі масяўнаі групы дрэў вырашана ім каларытна і яскрава.

Вельмі добрыя пейзажы сустракаюцца ў Г. Бжазоўскага, Я. Ціхановіча, У. Сухаверхава, Г. Гембіцкага. Зварочваючы на сваё ўвагу каларыяны лінаграфію А. Тычынкі і каларыяны ілюстрацыі В. Ціхановіча, якія выстаўлены ў музеі імя Янкі Купалы.

Сярод жанчы-мастакоў вылучаецца К. Ізгаріна; яе нацюрморты вельмі тонкія па каларыту. У іх адчуваецца сапраўдны культурна. У работах мастакі Р. Кудрэвіч выяўляюцца здольнасці ў галіне жывапіснай кампазіцыі.

Прымна адзначыць, што пасля Вялікай Айчыннай вайны выявіўся актывізм мастакоў, які напружана і самаадданна працуе, любіць сваё мастацтва, імкнецца знайсці свой творчы метад, свой жанр, сваю вобразную мову.

Да гэтага часу на выставках дэманстраваліся пераважна пейзажы, нацюрморты; радзей з'яўляўся партрэт і амаль зусім не было карцін аб нашых гераічных днях.

Наступныя выстаўкі будуць прысвечаны вялікім урачыстасцям: Дню вызвалення нашай сталіцы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў 3 ліпеня і Усеаюнаўскай выстаўцы да 30-годдзя совецкай улады і 800-годдзя Масквы.

Да выстаўкі 3 ліпеня заканчваюць свае новыя тэматычныя работы мастакі — У. Кудрэвіч, У. Сухаверхаў, П. Гаўрыленка, А. Тарасікаў, С. Лі, Л. Ран і другія.

Адсутнасць у многіх мастакоў майстэрства стварае свае цяжкасці. Толькі ў майстэрні можна грунтоўна вырашыць рад праблем, якія ўзнікаюць пры творчай рабоце над кампазіцыяй і партрэтам. Гэта пытанні асветлення, размяшчэння партрэтных аксэсуараў і рэкавізта, пошуку агульнага ўражання, магчымасці ўсё праверыць па натуре.

Пяцігадовы план забяспечвае новы ўздым творчасці совецкіх мастакоў. Можна з упэўненасцю сказаць, што мастакі БССР з гонарам выканваюць паставлены перад імі задачы, выявляюць ініцыятыўу і смеласць, пойдучы па шляху новых творчых пошукаў.

Міхась Клімковіч.

МАЕ МЕРКАВАННІ

Пісаць аб творчых планах на год пісьменніку досыць рызкоўна: шмат акалічнасцяў могуць парушыць гэтыя планы. Прада, і ў такім выпадку ўдаецца тое-сёе зрабіць, але яно ідзе тады, гэтак кажучы, па-за планам. Так, па-за планам у гэтым годзе я напісаў некалькі крытычных артыкулаў, якія тэрмінова патрабаваліся ў якасці прадмовы пры выданні зборнікаў, зрабіў некалькі перакладаў. Я не кажу ўжо аб рэдактарскай рабоце. Такім чынам, будзе правільнай гаварыць не аб плане, але меркаваннях. Дык вось, па гэтых меркаваннях я павінен скончыць у гэтым годзе другую частку трылогіі «Георгі Скарына».

Праца гэта цяжкая і складаная. Распачата яна некалькі год таму назад, яшчэ да вайны. Тады я пачаў збіраць матэрыялы аб Скарыне. Мяне зацікавіла гэтая адвядзёная фігура беларускага першадрукара, вялікага вучонага і асветніка. Яна ішла на суперак агульна прынятым у нашым краі гісторыі Беларусі, як аб сучасным моры шчыры і зацікавіці народа. З другога боку, я быў прынцыповым супраціўнікам антыгераічнай, нацыяналістычнай тэорыі «залагога веку» беларускай культуры ў часы сярэднявечча, бо для такой з'явы я не бачыў ніякіх падстаў.

Па меры азнаёмлення з матэрыяламі, я ўсё больш і больш захапляўся самім Скарынам. Біяграфічныя весткі пра Скарыну былі больш чым скуднымі. Але яны неслі ў сабе, кажучы словамі Скарыны, «нібы ядро ў арэсе», водку змястоўнага і кіпухага жыцця, поўнага гострага змагання, вялікіх пацвярджэнняў, буйнейшых перамог і бздонных падзенняў. Я ўяўляў сабе, як вылі вакол яго справы ваўкі ўсемагутнага каталіцызма, як коса пазіралі айцы-ігумены манастыроў, дзе перапісанне кніг было нядрэнным прыбыткам, як роєм віліся вакол яго справы дробныя кредытары і падстаўныя агенты яго ворагаў.

Напісанія ім прадмовы да кніг раскрывалі яго філасофію, шырокі светлагляд. Яны не ўкладваліся ў рамкі ідэй вучоных яго часу, былі ў большай меры разлічаны на шырокія колы «людзі паспалітага», чымся ідэй гуманістаў Заходняй Еўропы. Ён жыў у час, калі польскія паны і каталіцкае духавенства рыхтаваліся да рашучага наступу на Літву і Беларусь, каб канчаткова сісерці рэшткі суверэнітэці, спалізаваць і акалічыць беларусаў. Скарына аказаў нязмерную дапамогу народу, узмацніў яго супраціўленне. Але чаму і ў адной сваёй прадмове ён не сказаў гострага палемічнага слова па гэтым

пытанню? У чым прычына? Можна ў тым, што да нас не дайшла частка яго работ, знішчаныя тымі, каму яны былі невыгодны, гэта значыць фанатычнымі прыхільнікамі каталіцызма? А можа ён, дзюкуючы сваёму светламу розуму, стаў вышэй гэтай барацьбы манахаў і папоў, распознаў пад рэлігійнай афарбоўкай рэальныя сілы, якія змагаліся. Адна з гэтых сіл дамагалася заняволення беларускага народа, другая—з'яднання і супраціўлення гэтаму заняволенню, адна—за прыгнечанне народных нізоў, другая—за апору на іх. Скарына падтрымаў не словам, а справай тую з іх, якая адпавядала яго высокім ідэалам. Чаму ён ставіў на сваіх праслаўных кнігах каталіцкае імя Франціска, маючы сваё праслаўленае Георгі? Што азначае загадкавая манерама «Т. З. Б.», якая імязна не спадарожнічае яго ўласнаму гербу? Ініцыялы рэчыка па дрэву, таго, хто афарміў кнігі? Кім ён быў і чаму, калі ён быў каталікам, ён не ставіў свайго імя поруч з імем Франціска, а калі ён быў праслаўляўшым, што перашкаджала яму падтрыманне свайго патрона, паставіўшы сваё імя поўнацю? Як, нарэшце, вытлумачыць пазездку Скарыны ў Кенігсберг, паступленне на службу ў якасці прыдворнага лекара да Альбрэхта, толькі для таго, каб праз дзесяць дзён разбурыць у немца яго друкарскую справу, вывезці ад яго «іудзейскага чалавека, доктара і друкара», і вярнуцца ў Вільню? Як звязць антыкаталіцкую дзейнасць Скарыны з яго афіцыйнай службай у біскупа віленскага? Куды падзелася багацце Лукаша Скарыны? Чаму збяднелі Скарына і яго жонка, у той час, як падобная-ж справа азаліцала пазней друкарскі дом Мамонічаў?

Усе гэтыя і шмат іншых пытанняў патрабавалі вырашэння на падставе фактаў, або загадак, якія абяпіраюцца на абрыўкі фактаў. Разам з гэтым вырысоўваўся вобраз самаго Скарыны і яго абкружэння, складаліся сюжэтыны ходы, накапліваліся дэталі быту, прыходзілі ў сістэму ідэй, фармуочы светлагляд людзей розных станаў і рангаў.

Я напісаў покуль што п'есу аб юнацкіх гадах Скарыны. Цяпер працую над пражскім перыядам жыцця Скарыны, калі ён арганізоўвае друкарню і робіць вездарэйншю справу па перакладу, тлумачэнню і праверцы Бібліі, якой па вышні-б хашпа «сямідзесці сямі талкоўніка». А ён яшчэ ў гэты час упрыляшча друкаваць, карэктаваць і распаўсюджваць свае кнігі. Вось на напісанне п'есы і пойдзе мой гол.

Міхась КЛІМОВІЧ.

сутычцы з японцамі, ляжалі ў глыбіні палаткі.

— Як здароўе, дзеці?—весела сказала яна параненым.

— Пасядзі з намі, Вішанька!—папрасіў баявыя малады салдат.—Без цябе сумна тут ляжаць Раскажы што-небудзь.

Лода падыйшла да пасцелі параненага, направила падушку і села побач. Паранены, што ляжаў пасярэдзіне, стары салдат з Волгі, перастаў стагнаць і павярнуў у яе бок галаву.

— Што-ж я магу вам расказаць, смешны вы мае!—ўсміхнулася Лода.—Я яшчэ мала жыла, мала бачыла. Можна пачытаць лепш?

— Не, не... Вішанька, раскажы пра сваю Югаславію. Вельмі люблю слухаць, калі ты расказваеш!—прасіў малады разведчык.

Лода паціснула плячыма, скінула пасму валасоў з вачэй і, абняўшы сваю сярбючку Зося, пачала гаварыць пра сярбючкі партызану, у рэдах которых яна змагалася два гады.

Лоду любілі слухаць усе, асабліва параненыя. Яна ў вольны час цэлымі гадзінамі магла гаварыць, і ў такіх моманты нават цяжка параненыя нібы забываліся пра свой боль і не парухалі цішыні стогамі альбо просьбамі.

У палатку ўвайшоў веставы.

— Гвардыі старшыня Кртым Лода... — Я!...ўсхапілася Лода, перарваўшы расказ на поўслове.

шля яна да нас недалёка ад румынскага горада Арад, пераплыўшы на гэты бераг Дуная пад кулімі немцаў. Слава аб ёй усё расла і расла. Яна не баялася небяспекі—хадзіла і ў разведку, і провад палывога тэлефона цягнула, паўзучы па зямлі пад мінамётным агнём ворага, і цэлымі гадзінамі сядзела на НП, карэкціруючы агонь. У дывізіі яе хутка ўсе пачалі зваць «Вішня». Гэтае імя далі ёй з двух прычын: па-першае—за тое, што ў часе аднаго бою яна, будучы пры тэлефоне, цэлых поўгадзіны крычала ў трубку пазыўны аднаго з палкоў «вішня», хача сувязі з палком не было. Немцы ўжо даўно абыйшлі гэтае месца, а Лоду ніяк не магі адарваць ад трубка і толькі пасля катэгарычнага загаду начальніка штаба яна пакінула пост.

Па-другое—байцы звалі яе «вішня» яшчэ і за яе характэрнае, за ружовыя шчокі і чорныя, як спелыя вішні, вочы.

У Чэхаславакіі Лода перайшла ў медсанбат і з таго часу прымывіла сваё жыццё справе выратавання жыцця іншых.

Таму і апынулася Лода ў манжурскім стэпу разам з сваёй сярбючкай—беларускай дзвючынай з-пад Дзяржынска Зосія Бязрока.

Параненая ўжо спалі, калі вярнулася Лода ў палатку. У кутку каля століка пры свечцы Зося чытала. Лода нахілялася да яе і паціху, каб не пачулі параненыя, прашпантала:

— Спаць, Зося! На зюлку дывізіі ідзе ў бой.

Гарматы білі бесперастанку. Над умацаванымі яноўцаў узнімаўся ў неба слупы дыму, цэлыя глыбы бетону, калыткі гранітных скал. Гарэла ўсё, што толькі магло гарэць. Нашы танкі, праўраўшыся пад самы японскі форт, прамай наводкай расстрэльвалі ворага. Дзе-

сяткі самалётаў кружылі над варажымі пазіцыямі, дапамагаючы наземным войскам.

А форт усё яшчэ жыў. З бетонных, засыпаных каменнем, байніц казематаў стралкаці кулямёты. Аднекуль здадзеку білі гарматы.

Лода ў гэты дзень была ў санроце, у дванацятым палку. Перад пачаткам наступлення яна сама папрасілася паісіць у санроту на дапамогу, замест захварэўшай медсястры Круглікавай. У часе бою, прывязушы сумку з бінтамі і пакетамі, яна паўзла разам з байцамі. Яна бачыла, як струмені градам кулькрайні бетоны дот, нібы ўмураваны ў скалу—блізка, блізка...

Ва ўзводзе лейтэнанта Зінчанкі яшчэ не было страт. Байцы паглядзілі на дзвючыну і то адзіт, то другі напярэджвалі дывізіійную любімоў:

— Лода, не вытырайся!

— Не лезь, дзвючына, у некла.

— Ніжэй, ніжэй прыгнісы, Вішанька!

І раптам іх накрыла артылерыя. Па-чутліся першыя стогны. Сярод разрываў, крыкаў і посівету куль паўзла Лода да параненых. Вось панёс санітар Росія маладога байца, у которага ўвесь твар заліты крывёй. Башкіру Уразметаву Лода нахаду перавязала параненую руку і сказала:

— Паўзі назад!

Упаў Зінчанка. Байцы спыніліся пад сымым дотам і заліглі. Лода зірнула ў твар Зінчанкі, памачала пульс. Зінчанка мёртвы.

Зінчанка мёртвы, а дот усё яшчэ живе! Сэрца Лоды спіснулася, штосці затрымцела ў сэрэдзіні, і незвычайнай, што бывае толькі раз у жыцці, прагай загарадзіла кроў.

Праз некалькі хвілін дот быў наш. Але не стала Лоды, не стала нашай Вішні. Яе паднялі і напюжываю на самалёце накіравалі ў палвы шпіталь, дзе яна, як сьвярджалі многія, і намерла.

А калі скончыўся гэты кароткі бой, на тым месцы, дзе варажыя кулі напаткала нашу Вішню, сабраліся байцы. Кроў дзвючыны прысыпалі жоўтым манжурскім пяском, палажылі вялізны камень, і кожны з нас у знак шчырай братняй дружбы і павагі да яе прыяе з манастырскага вішнёвага саду маладзенькую вішню і пасадзіў на тым месцы.

Хай шумяць манжурскія вішні над зямлёй, што паліта тваёю крывёю, балканская Вішня!

І таму часам, калі ўсходзіцца непагода ці проста вецер празмеру руліва пачне завіхалца на панадворку, я чую, як старая вішня пачынае грукіць голлем у акніцы і шыбы акна.

І забывыўся, я зноў, і зноў, і зноў крчыу:

— Уваходзьце!

Але ніхто не уваходзіць у мой пакой. Я іду сам да дзвярэй і выходжу на ганак...

Крык неспадзявання і радасці алятае з маіх вуснаў: на ганку стаіць лістаносец і трывае ліст.

— Вам,—кажа лістаносец.

П. ПЕСТРАК

ВЫБРАННАЯ ЛІРЫКА "МІХАСЯ МАШАРЫ"

Творчасць Міхася Машары трэба раздзяліць на два перыяды. Першы перыяд—гэта вершы, напісаныя і надрукаваныя ў Заходняй Беларусі ў часе польскай акупацыі; другі перыяд— гэта ўсё, напісанае пасля вызвалення Заходняй Беларусі з-пад улады польскіх панюў.

Праз увесь «заходне-беларускі перыяд» творчасці М. Машары праходзіць любованне эстэтызмам, ці, правільней кажучы, псеўдаэстэтызмам, любованне, якое не раз прыводзіла паэта да творчых тупікоў, да застою думкі, да матываў журбы і жалю. Асабліва яскрава гэта выражана ў вершы «Аўсяным золатам узрушана сэрца»:

«Я думаю не хачу... Прыгожым сэрца поўна,
Хоць чую свіст за мной — смяротны свіст касы.
З даўнячай вераю камусь маюся я пакорна:
«Стрымай яе, хай пашумяць яшчэ аўсы!».

Машара, як паэт, часам адчувае сваю сацыяльнае апусцаленне і трывожыцца за сябе. Гэта відаць у вершы «Веснаход», калі пасля доўгай і шэрай зімы прышла вясна. Не грамадскі рух з'яўляецца для Машары крыніцай натхнення, а рух у прыродзе:

«І зноў закрывіла песнямі
Неспакойнае сэрца маё...
Быццам дні мае сталі нячэснымі,
Мае шэрыя дні і жніццё».

З прыходам вясны хочацца змені і вершыца, што яны будуць:

«...Штось надходзіць...
Штось новае зарыцца,
Бо вясняні прароча шумяць».

Аднак, на жаль, адчуванне новага будай не прыносіць паэту скрышталізаваных думак. У наступным вершы «Мой шлях» паэт хоча вылажыць сваю грамадскую і творчую праграму, але ў ёй няма нічога канкрэтнага. З кім? Супроць каго, ці чаго? За што?

«Не хачу расплывацца ў кволым,
Саю імглістых шукаць не хачу...
Пачынае аўтар. Гэта — вельмі добрае жаданне, але яно застаецца толькі жаданнем. Бо вельмі часта іменна імглістыя словы «муць» і «яны», «да п'яна» сталі напросту любімымі словамі Машары. Гэтыя словы раскіданы па ўсяму зборніку.

Вось для прыкладу:
«Кіпіць у сэрцы гневу муць»
(стар. 20 «То не чырвоны свет вясчэрні»);
«У небе зоры жменяй
Хтось сее ў муць» (стар. 23 «З працы»);
«Зямля напоена да п'яна»...
«Куды ні глянеш — гразь і слота
Ды муць снігодзінае вады» (стар. 29);
«Пілі вех, як не п'юць нават п'яніцы,
Мярных слёз каламутную муць»...
(стар. 39 «Годзе ныць»);
«Жартуе вешер п'яны,
Гутарачы з табой» (стар. 65 «Бярозка»);
«Не глядзі ў даль нямуто

Творчасць Міхася Машары трэба раздзяліць на два перыяды. Першы перыяд—гэта вершы, напісаныя і надрукаваныя ў Заходняй Беларусі ў часе польскай акупацыі; другі перыяд— гэта ўсё, напісанае пасля вызвалення Заходняй Беларусі з-пад улады польскіх панюў.

Праз увесь «заходне-беларускі перыяд» творчасці М. Машары праходзіць любованне эстэтызмам, ці, правільней кажучы, псеўдаэстэтызмам, любованне, якое не раз прыводзіла паэта да творчых тупікоў, да застою думкі, да матываў журбы і жалю. Асабліва яскрава гэта выражана ў вершы «Аўсяным золатам узрушана сэрца»:

«Я думаю не хачу... Прыгожым сэрца поўна,
Хоць чую свіст за мной — смяротны свіст касы.
З даўнячай вераю камусь маюся я пакорна:
«Стрымай яе, хай пашумяць яшчэ аўсы!».

Машара, як паэт, часам адчувае сваю сацыяльнае апусцаленне і трывожыцца за сябе. Гэта відаць у вершы «Веснаход», калі пасля доўгай і шэрай зімы прышла вясна. Не грамадскі рух з'яўляецца для Машары крыніцай натхнення, а рух у прыродзе:

«І зноў закрывіла песнямі
Неспакойнае сэрца маё...
Быццам дні мае сталі нячэснымі,
Мае шэрыя дні і жніццё».

З прыходам вясны хочацца змені і вершыца, што яны будуць:

«...Штось надходзіць...
Штось новае зарыцца,
Бо вясняні прароча шумяць».

Аднак, на жаль, адчуванне новага будай не прыносіць паэту скрышталізаваных думак. У наступным вершы «Мой шлях» паэт хоча вылажыць сваю грамадскую і творчую праграму, але ў ёй няма нічога канкрэтнага. З кім? Супроць каго, ці чаго? За што?

«Не хачу расплывацца ў кволым,
Саю імглістых шукаць не хачу...
Пачынае аўтар. Гэта — вельмі добрае жаданне, але яно застаецца толькі жаданнем. Бо вельмі часта іменна імглістыя словы «муць» і «яны», «да п'яна» сталі напросту любімымі словамі Машары. Гэтыя словы раскіданы па ўсяму зборніку.

Вось для прыкладу:
«Кіпіць у сэрцы гневу муць»
(стар. 20 «То не чырвоны свет вясчэрні»);
«У небе зоры жменяй
Хтось сее ў муць» (стар. 23 «З працы»);
«Зямля напоена да п'яна»...
«Куды ні глянеш — гразь і слота
Ды муць снігодзінае вады» (стар. 29);
«Пілі вех, як не п'юць нават п'яніцы,
Мярных слёз каламутную муць»...
(стар. 39 «Годзе ныць»);
«Жартуе вешер п'яны,
Гутарачы з табой» (стар. 65 «Бярозка»);
«Не глядзі ў даль нямуто

Засл. дзеяч мастацтва БССР А. Глебаў.
Праект помніка Скарыве.
Фота Г. Бугаенкі.

ў змрок муць...» (стар. 81 «Я пытаўся ў варажкі»);
«Шэрыя будні бяскона
Цягнуцца, гінуць у муць».
(стар. 135—«За плугам»)
«Мутным небам і ветрам шалёным»
(стар. 46 «Мроі»);
«І набухаючы сонечным мхелем»
(стар. 186 «Ялта»);

І далей скрозь—аж да цырку «Начамі чорнымі» маем дэманстрацыю бездаказнасці за думку, вобраз, слова.

У вершы «Казка начы» паэт піша:
«Доўга-ж, мая Беларусь,
Цягнецца твой адпачына!»

А гэта па-просту ўжо некампетэнтнасць у справах, палітычнае непісьменнасць. Верш дацэнаваны 1935 годам. Ад 1920 года па 1935 г. многа крыві праякало ў масавых баях з польскімі акупантамі. І не можа быць гутаркі аб якім-небудзь сне Беларусі. Некалкі слоў аб ніцы вершаў «Начамі чорнымі».

Калі паэт не хоча папаўняць сваю творчасць з'явіма грамадскага жыцця, а заглядаецца толькі на фарбы, не даючы ім свайго асэнсавання, тады яму на дапамогу прыходзіць містыка. Іначай кажучы, сацыяльнае апусцаленне можа змяняцца толькі містыкай.

Цыкл вершаў «Начамі чорнымі» ёсць доказ гэтага. Гэта—шлях пілігрыма праз чысцён, дзе грэшніка наведваюць розныя страхі:

«Зброю словы чыстыя, як перлы,
І гострыя, як дзіды і мячы,
Пайду ў паход з дружнай гэтай
вернай,
На бой за справу гінучай душы».

Каларыт дарогі: «На сцэжках — страхам
ноч... і плачучы совы».

«Начамі чорнымі па краю
З жабрачай торбай валукаў
І спячым вёскам казачы бою,
Світання песнямі малюся.
Адны завучы мяне прыблудай,
Другія лірнікам сваім,
А я чакаю светлых цудаў
Ад яркіх зор і вузкіх ніў».

Паэт па шляху моліцца світанню і хоча прабудзіць спячых волатаў. Ён не бачыць, што волаты ўжо даўно пайшлі на бітвы.

Куды-ж брыдзе паэт? Брыдзе да «зорнай тайны». Там мае атрымаць «новы дзень». Каментарыі — лішнія. Луччы па зборніку ад верша да верша, хочацца ўбачыць паэту ў яго ідэйным росце, хочацца, каб кожны яго верш меў той ці іншы закончаны сэнс. Праўда, праблёмкі сапраўднай паэзіі ёсць і тут, яны будзіць спадзяванні, што паэт адыйшоў ад наігранасці, фальшывых поз, тэхнічнай неахайнасці, а галоўнае — ад бездзейнасці. А рост ідэйнасці—рост культуры паэта.

Такія думкі прыходзяць, калі даходзім да верша «Ідзем туды, дзе волаты», які мае нейкія прэзінтэі быць пераломным—іменна ў сэнсе ідэйным.

Адсюль Машара прайшоў да «ваколіцы сініх балот». Гэта было лагічным і неўнікнёным, бо ён шукаў таямнічасці, загадканасці, эфектаў. «Ваколіца сініх балот» дае магчымасць Машары навіраць гэтыя якасці, бо тут пахне незвычайна. Але тут, ужо ў апошнім пункце свайго падарожжа, родзіцца ў паэта, хоць яшчэ бяспільная, але здарова па зместу рэакцыя. Праз «ваколіцу сініх балот» паэт даходзіць да чалавека, да спачування яму. Паэту захацелася тут «ў сэрцы людскія званіць». У нетры сініх балот жывуць людзі, у якіх «сэрца б'ецца і вочы гараць», але нехта некалі напалохаў іх душу і «навучыў звярнуць долю кахача».

Гэта вельмі каштоўнае сівярджанне. Паэт повен спачування да гэтых людзей, загнаных у сінія балоты, хоць будучыня для паэта яшчэ «загадкаў у далах стаіць», і ўяўляецца яму так:

«Прыдуць сюды людзі з упартай
воляй,
Разрэжуць балоты ўздоўж і ўдал,
Па тропках звярных імпэтам
вясёлым
Завоняць машыны і гострая сталь».

Аб культуры формы ў Машары трэба было-б напісаць асобны артыкул. Каб гэтая культура формы стаяла на належнай вышыні, ніхай гэта быў-бы імпрэсіянізм, сімвалізм, можна было-б расцаніць гэта, як пэўную вартасць у дасягненні формы. Тымчасам, бачым, што ў Машары культура слова, вобраз, рыфма мае напросту пачварную неахайнасць. Па-першае, што датычыць слоў, і «шагі», а дзе «крокі»; ды плота—ды плата; на плоце—на плату; дзе снапом, а дзе снапом; джоз — джозу; вярба—верба; што да вобразаў: «сінегубая маркота спускала ў вёску павады»; «Кудлаты вешер песні свішча»; «Хмель гуляе ў тудзях расквечаным жыццём»; «З багнаў крынічцы крыніцы»; «У тудзях усенянай чаромхай цвіце вандруная туга». Або другое: «Зацілі ў садзе краскі, цягне ў выш траву ўсю». Ці патрэбна тут казаць «траву ўсю» ды яшчэ цягне ў выш? «Граф Лапата і ганаровы і заўзяты з усёй магнаткай пыхай той». Прычым тут слова «той»?

Што да рыфмы, Машара не спыняючыся рыфмуе так: «слазубуду; твайму-пяю; аўса-зямля; была-кряжа; мая-жыцця; чужы-муры; мне-красе; магу-дусу; раллю-званю; мяшэль-згарыць; гудзе-табе і г. д.

Чым вытлумачыць такія недахопы? Толькі лёгкадумным, павярхоўным стаўленнем да справы і да самога сябе.

Паэма «Мамчына горка»—гэта стары сюжэт рамантыкаў 19-га стагоддзя з часоў Дуніна-Марцінкевіча. Такія матывы могуць быць і цяпер, як асягненне нашай гісторыі. Але апрацоўка сюжэта ў Машары вельмі слабая. Сурова крытыкаваць паэму «Мамчына горка»—гэта сказаць па-просту, каб Машара над ёй яшчэ раз прапрацаваў. Для паказання мастацкага ўзроўню усёй паэмы прывядзем для прыкладу некалькі радкоў:

«Яна не знала роднай маткі
Ад самых першых дзён жыцця,
Яе ўскармілі грудзі мамкі,
У палад пакліканай з сяла».

Такіх строф можна набраць можа напалавіну паэмы.

Што Машара не працаваў над паэмай, а здаў яе ў друк з першай рэдакцыі, відна хопіць з таго, што ёсць месцы, якія даюцца напярэці пры найменшым напружанні ўвагі.

Напрыклад: «І даў загад слугам Лапата, чаму не скажыць: «І слугам даў загад Лапата...». Што ты гарача так кахаш... чаму не скажыць: «што ты так гарача кахаш...».

Мы гаварылі аб вершах, напісаных і надрукаваных ў Заходняй Беларусі ў часе польскай акупацыі, што з'яўляецца для Машары прыродным этапам. Не скажыць нічога аб гэтым этапе немагчыма, паколькі гэтыя вершы надрукаваны ў зборніку.

Вызваленне Заходняй Беларусі ад акупацыі польскіх панюў Машара сустраў вершамі трыбунага парадку. Трэба сказаць, што нялёгка знайсці ў паэты арганічны пераход ад мінулага да сучаснага. Мала яснасці ў пяярэдняй творчасці Машары. Аднак, арганічнасць ёсць. Гэта асобныя дакументы-вершы, якія садзейнічалі арганічнаму ўліццю Машары ў савецкую паэзію. Гэта—галоўным чынам вершы аб вёсцы. Адзін з лепшых вершаў «У хаце» верны па вобразах і лепш, чым іншыя вершы, апрацаваны па форме.

«Дзе ні глянеш — пуста, гола,
Дзе ні глянеш — бруду шмат,
У нашых вёсках, у нашых сёлах
Знойдзеш многа такіх хат».

І далей вершы: «За сялом палосы», «Летні вешар», «Сейбіт», «Хата бабылі», «Полі... межы, струны». А ў песні батрака яўна прабіваецца класавая думка:

«Знаю я таксама
Долю батрака:
Ты рабіў у пана,
Я — у кулака».

У вершы: «Бульбу даелі ўчора»:
«... Жонка суседзям куцзелью
Нітку за ніткай вяла,
Што зарабілі — праелі;
Зімка цяжкою была,
Трэба ісіці паклікацца
Пану, або кулаку,
Цяжка на нашай зямліцы
Жыць без зямлі батраку».

Апошнія вершы дацэнаваны 1937 годам. Сам факт з'еднання Беларусі дапамог Машары дайсці да сэнсу.

Вызваленне заходніх абласцей Беларусі было для творчасці Машары вялікім і магутным стымулам. Тут выплыў на арэну ў творчасці Машары працоўны народ, комсамолец, чырвоны сцяг, разбіты пан-магнат.

Вершы савецкага перыяда правільныя па тэматыцы, яснасці па зместу, чысцейшыя па форме, хоць і тут сустракаецца яшчэ — «цяжар» замест «цёмра», «славы» замест «словы», «нараджоны» замест «народжаных» і г. д.

Дрэна, калі паэт да акрэслена «духу часу» не знаходзіць сваіх уласных слоў, а карыстаецца словамі, якія сталі штампам. Гэта датычыць вершаў Машары да пачатку Айчынай вайны. Аднак, і тут прыемна чытаецца тое, што ўложана ў здаровую норму паучэння і формы:

«Прайшлі гады дарогамі глухімі,
Праз чорны сум, праз падняволя
жыць,
Жывая радасць свеціць над краінай
І перад кожным лёг шырокі пуць».

Вершы часу Айчынай вайны — гэта вершы лафаса нявінасці, помсты. Гэтыя вершы па сваёму зместу і апрацоўцы трэба паставіць вышэй усіх вершаў у зборніку. У гэтых вершах—шчырасць, хоць і сустракаецца грывучая публіцыстыка. Але і яна апраўдаецца перад абліччам смяротнай барацьбы з нямецкімі фашыстамі-людзедамі. Усякае заклікальнае слова трапіла тады ў мету. Гастрый паучэння гнева і помсты, а значыць, любові да народу нарадзіла, напрыклад, такія скрышталізаваныя радкі:

«Як ішла ты, —нямелі брызны,
На шляху вешер плакаў з табой,
І крываваы горкія слёзы
Аты ботам змяшалі з зямлёй»
(«Ліст у няволю»);
«Агледзіся назад, да першых
вершаў зборніка, бачым, што там сярод бязвартых вершаў свеціць адна «перлінка». Гэта — «Летні вешар»:

«Акіо адчынена...
Дзець пахне мак,
Галлём па шыбіне
Скрабе вішнік,
Зпрасяння туліцца
Да рым лістка,
Заліў ісю вуліцу
Вячэрні змрок» і г. д.

Гэты верш можа служыць узорам для ўсіх вершаў у зборніку па сваёй гармоніі між зместам і формай.

Агульнавядома роля нарыса ў справе выхавання мас. Кіно-студыя «Савецкая Беларусь» у сваіх вытворчых-тэматычных планах адводзіць гэтую жанру значнае месца. Толькі за азім год выпушчана на экраны дзесяць фільмаў. Найбольш яркія з іх: «Суд народа»—беларускі народ выносіць свой прысуд фашысцкім катам, што чынілі злачынствы на часова акупіраванай тэрыторыі БССР; «Нашы дзеці»—усенародныя клопаты аб дзецях, бацькі якіх загінулі ад рук нямецкіх захопнікаў; «У родную сям'ю»—перасяленне з Польшчы грамадзян беларускай нацыянальнасці ў Савецкую Беларусь, надзяленне іх зямлёй, жывёлай і жыллем; «Абраннікі народа»—дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР, якія былі выбраны беларускімі народам.

Закон аб пяцігадовым плане развіцця народнай гаспадаркі абумоўлівае пашырэнне тэматыкі нарыса. На першы план выступаюць тэмы мірнай стваральнай працы—аднаўлення прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры нашай рэспублікі.

Кіно-студыя ўжо распачала працу над нарысамі: «Узбагачэнне зямлі» — аб выкарыстоўванні ў сельскай гаспадарцы рознага ўгнаення; «На малых рэках» — аб народна-гаспадарчым значэнні шматлікіх водных артэрыяў Беларусі; «Калгас-мільянер» — аб самым лепшым і багатым калгасе рэспублікі; «Белавежская пучка» — аб багачці жывёльнага і расліннага свету вядомага беларускага запаведніка і інш. У працы над нарысамі бярэць удзел вядомыя беларускія пісьменнікі і журналісты.

Перад пісьменнікамі, якія ўпершыню пачынаюць працаваць для кіно, паўстаюць цяжкасці, звязаныя са спецыфікай гэтага віда мастацтва. Гэта цалкам належыць і да жанра нарыса.

Хачу падзяліцца вопытам работы над кіно-нарысам ад сцэнарага плана да выпуску яго на экран. Гэта фільм «Нашы дзеці».

Ідэю стварэння такога фільма ўзялі жанчыны-актывісткі. Аўтары фільма распачалі збор фактычнага матэрыялу. Ён, як высветлілася, быў выключна багаты. Беларускі народ, ЦК комсамола і грамадскасць рэспублікі шмат зрабілі для дзяцей, якія страцілі бацькоў. Гэтыя

усенародныя клопаты аб дзецях-сіроках праяўляліся ў малюўчых эпізодах, з якіх некаторыя ўжо раней былі сфатаграфаваныя фронтанымі кіно-аператарамі. Аўтарам сцэнарыя амаль нічога выдумляць не даводзілася. Патрэбна было толькі выбраць з фактычнага матэрыялу найбольш тыповыя эпізоды, вызначыць іх канструктыўную залежнасць і тэматычна вызначыць дыктарскі тэкст, выхадзчы з ідэі нарыса.

На пустаўнай палыяой дарозе, па якой прайшлі нямецкія захопнікі—самотная постаць хлопчыка-сірата. Так пачынаецца сцэнарны план, і заканчваецца ён карагодом дзяцей-сірот дзіцячага дома ў свята «дажынак» на вызваленай роднай зямлі.

Па пачатковым і фінальным эпізодах не цяжка ўявіць сабе пабудову сюжэтнага плана, у якім таксама і ўсе астатнія эпізоды, адпаведна размеркаваныя згодна са сваёму эмацыянальнаму ўздзеянню, знайшлі сваё месца. З фільмавай тэматыкі былі ўзяты найбольш хваляючыя эпізоды, вызначаныя сцэнарным планам: перавозка дзяцей з партызанскіх раёнаў на «Вялікую зямлю», вызваленне заняволенах немцамі дзяцей з лагераў смерці, матчыны клопаты аб дзецях савецкіх жанчын у шпіталях. Усе астатнія эпізоды былі сфатаграфаваны падзеяна. Былі таксама зроблены здымкі выставкі творчасці дзіцячых дамоў, агляда самадзейнасці і, нарэшце, эпізод з шчаслівага жыцця выхаванцаў дзіцячага дома Мазырскага раёна. У выніку здымак сцэнарны план заўсёды падлягае некаторым зменам, таму што цяжка прадугледзець усе падрабязнасці падзей. Мантажны план рэжысёра заўсёды больш багаты і больш яркі, чым сцэнарны план. Аднак, ідэя і тэма нарыса застаюцца без змені.

Гэтак і ў нарысе «Нашы дзеці»—ідэя, што дзеці-сіроты, выратаваныя ад смерці, здабываюць шчаслівае жыццё ў дзіцячым доме—засталася гая-ж, што і ў сцэнарным плане.

Фінальны эпізод раскрывае гэтую ідэю. Ля багатага стала дзіцячых-

ка-сірата Насця Кожан прыгладвае сваё жыццё ў Азарыцкім лагера смерці. На момант на яе шчаслівае твар набігае цень загароды з калючага дроту, немец з наганам у руцэ і кінута на зямлю маці... Затым гэты прывід знікае. Насця Кожан далучаецца да агульнага карагоду. Празрыстая Прыпяць адлюстроўвае гэтую радасць у сваіх ціх хвалях. Здымкі свята «дажынак» у дзіцячым доме зрабіў аператар Фрыд.

Мікола Садковіч напісаў тэкст, выкарыстаўшы прыгожыя вершы Якуба Коласа, напісаныя ім пад уражаннем сустрэчы з дзецьмі ў час упрыгожвання брацкіх магіль.

Тэкст удала прачытаў народным артыстам БССР Л. Рахленка. Кампазітар Любын напісаў узнёслую, поўную чацунца музыку, з цудоўнай «дажыначнай» вясёлай дзяцей.

У шматлікіх нарысах, часопісах хронікі і вялікіх дакументальных фільмах—кіно-студыя «Савецкая Беларусь» пакажа ў 1946 годзе аднаўленчую працу нашай рэспублікі.

Рэжысёр Н. ЛЮБОШЫЦ.

Кадры з фільма «Нашы дзеці».

У ПА СТАРОНКАХ ЧАСОПІСА

(„Беларусь“ № 3)

На гэты раз насуперак усталёванай традыцыі савакіці нумар часопіса «Беларусь» выйшаў у свет без спазнення—у пачатку красавіка. Гэта тым больш важна, што «Беларусь»—не толькі літаратуры, але і грамадска-палітычны часопіс.

Вялікім рэвалюцыйным святам—Дню Парыжскай камуны і Міжнароднаму дню жанчынцы ў нумары прысвечаны артыкулы—дацэнта Л. Шнеерсона—«Парыжская камуна 1871 г.» і М. Ваганавой—«Савецкая жанчына ў Вялікай Айчынай вайне».

Вобраз жанчыны, якая ў гады вайны аддавала ўсе свае сілы справе барацьбы з ворагам і аднаўленню разбуранай ворагам гаспадаркі, спрабуе намалюваць малады пісьменнік Мікола Лупскаў у аповяданні «Клава», якое змешчана ў гэтым-жа нумары часопіса.

Імя Міколы Лупскава вядома было чытачу яшчэ да вайны. Нядаўна ён выдаў зборнік аповяданняў «Першая атака». На аповяданнях М. Лупскава прыкметна вучоба маладога пісьменніка на творчасці Кузьмы Чорнага. Вучоба вельмі часта была знешняй і выяўлялася пераважна ў стылявых асаблівасцях. Не будзем гаварыць, добра гэта ці дрэнна, але аповяданне «Клава» не сведчыць, каб механічная вучоба пайшла М. Лупскаву на карысць. Перш-на-перш даўна, чаму твор М. Лупскава названы аповяданнем. Гэта хутчэй за ўсё нарыс ніжэй сярэдняга ўзроўню.

Усю першую частку аповядання М. Лупскаў адводзіць апісанню праволін Клавы. Відаць, аўтар хацеў паказаць індывідуальнасць, адменнасць рысы характару Клавы. Аднак, адсутнасць сюжэта ў аповяданні прывяло да таго, што твор не атрымаўся цэласным. Ён складаецца з двух рознародных частак. У М. Лупскава мастацкая дэтал ператвараецца ў самамту і не з'яўляецца сродкам выяўлення чалавечага характару, як у Кузьмы Чорнага. Вобраз Клавы задуманы пісьменнікам як вобраз шчырай і добрай дзіцячынцы. Але як гэта паказаць у аповяданні? Ёсць на дапамогу яму з'яўляецца чамадан.

Клава накіроўваецца на станцыю. «Левай рукой яна прытрымлівала перакінутую цераз плячо торбу, а ў правай несла чамадан. Чамадан быў вельмі цяжкі, і Клава часта спынялася, ставіла яго на тратуар, адпачывала. Потым раптам хапала чамадан за ручку і, часта перабірачы нагамі, амаль бегла наперад». Крыху адлаўшы ўвагі апісанню станцыі, Лупскаў зноў прымаецца за змешчаны чамадан. «Дзяўчаты ў перыстых хустчых, ідэя ідэя і чамаданами, хадзілі, сталі і сядзелі ля вагонаў». «Потым Клава сядзела на чамадане

ШОЛАМ-АЛЕЙХЕМ

(Да 30-годдзя з дня смерці)

Шолам-Алейхем нездарма абраў сваім літаратурным псеўдонімам старое зычлівае прывітанне. Упэўненасцю і аптымізмам прасякнуты яго гумар. Глыбокая і ўзвышаная любоў да чалавека і чалавечнасці характэрна для ўсёй яго творчасці.

Першыя чатыры гады літаратурнай дзейнасці Шолам-Алейхем — ад чэрвеня 1883 г. да пачатку 1887 г. — былі для яго гадамі пошукаў. Ён спрабаваў сваё пера ў рознастайных літаратурных жанрах: пісаў аповяданні, вершы, драматычныя творы, крытычныя і публіцыстычныя артыкулы. Асобнае месца ў яго творчасці першага перыяду займаюць вершы, у якіх адчуваюцца ўплыў Н. А. Некрасава. Узяўшы за ўзор перадавую рускую літаратуру, Шолам-Алейхем адначасова наследваў і лепшыя традыцыі яўрэйскай дэмакратычна-светліцкай літаратуры.

У 1883 г. Шолам-Алейхем пачынае выдаваць штогоднік «Яўрэйская народная бібліятэка», які адграў вялікую ролю ў развіцці яўрэйскай літаратуры. У гэтым штогодніку былі ўпершыню надрукаваны два раманы Шолам-Алейхем — «Стэмпеню» і «Соселе-Салавей».

1887—1889 гг. былі самымі плённымі ў літаратурнай дзейнасці маладога пісьменніка. У 1887 г. ён напісаў свой першы раман «Сендэр Бланк», у якім паставіў сабе за мэту апісаць буржуазную яўрэйскую сям'ю, паказаць яе спустошанасць і прагу да нашывы. Яўрэйская буржуазная крытыка сустрала раман вельмі няпрыязна, не даручыў Шолам-Алейхему змрочных фарбаў, якімі ён намаляваў вобраз буйнага камерсанта-шукравадчыка.

У канцы 1890 г. Шолам-Алейхем страў усю сваю маёмасць і пераехаў у Ісру. Закончыла існаванне «Яўрэйская народная бібліятэка» — адзінае перыядычнае выданне на яўрэйскай мове ў Расіі. Яна не пакідала дума аб аднаўленні свайго выдання. Аднак, яму пашанілі толькі выдаць праспект да зборніку «Земаленне аб яўрэйскай народнай бібліятэцы». Тут ён надрукаваў пад назвай «Яўрэйская першая серыя свайёй кнігі «Мендэль».

«Мендэль» — чалавек таленавіты, астае фантазія і ініцыятыўа. Але ў рэальнай глыбі ў яго планах не разбурае іх. Кожны рад ён ве ў смешнае становішча і вядзена чалавекам ні да чаго непрыгодным, агітуну, беспаспартнаму лютученню.

У гэтым творы Шолам-Алейхем не тунтэў як сатырык, чым гучыць «Мендэль» — чалавек таленавіты, астае фантазія і ініцыятыўа. Але ў рэальнай глыбі ў яго планах не разбурае іх. Кожны рад ён ве ў смешнае становішча і вядзена чалавекам ні да чаго непрыгодным, агітуну, беспаспартнаму лютученню.

У гэтым творы Шолам-Алейхем не тунтэў як сатырык, чым гучыць «Мендэль» — чалавек таленавіты, астае фантазія і ініцыятыўа. Але ў рэальнай глыбі ў яго планах не разбурае іх. Кожны рад ён ве ў смешнае становішча і вядзена чалавекам ні да чаго непрыгодным, агітуну, беспаспартнаму лютученню.

У гэтым творы Шолам-Алейхем не тунтэў як сатырык, чым гучыць «Мендэль» — чалавек таленавіты, астае фантазія і ініцыятыўа. Але ў рэальнай глыбі ў яго планах не разбурае іх. Кожны рад ён ве ў смешнае становішча і вядзена чалавекам ні да чаго непрыгодным, агітуну, беспаспартнаму лютученню.

У гэтым творы Шолам-Алейхем не тунтэў як сатырык, чым гучыць «Мендэль» — чалавек таленавіты, астае фантазія і ініцыятыўа. Але ў рэальнай глыбі ў яго планах не разбурае іх. Кожны рад ён ве ў смешнае становішча і вядзена чалавекам ні да чаго непрыгодным, агітуну, беспаспартнаму лютученню.

У гэтым творы Шолам-Алейхем не тунтэў як сатырык, чым гучыць «Мендэль» — чалавек таленавіты, астае фантазія і ініцыятыўа. Але ў рэальнай глыбі ў яго планах не разбурае іх. Кожны рад ён ве ў смешнае становішча і вядзена чалавекам ні да чаго непрыгодным, агітуну, беспаспартнаму лютученню.

У лістападзе 1904 г. пісьменнік едзе ў Пецярбург. Тут ён упершыню сустракаецца з Максімам Горкім.

Падзеі 9 студзеня 1905 г. зрабілі на Шолам-Алейхем цыжаке ўражанне. Ён прысвячае ў сваім рамане «Патоп» гэтай тэме хвалюючы раздзел пад назвай «Крывавая нядзеля», дзе дае малаюна рэвалюцыйнай барацьбы.

Цэлы год, з лістапада 1905 г. да лістапада 1906 г. Шолам-Алейхем з сям'ёй вандраваў па Еўропе. Ён раз'язджае па гарадах і мястэчках Галіцыі і Румыніі, выступае на вечарах са сваімі творами. Нарэшце едзе ў Амерыку, але, не прыжыўшы там і года, пакідае яе. Яго пачаў гула на радзіму. Затым Шолам-Алейхем едзе ў Жэневу. Там ён зноў наведвае мітынгі і сходы рускіх эмігрантаў-рэвалюцыйнараў, з цыжакію дастае для сябе і дзяцей білеты на лекцыю Леніна.

Пасля вядоўгага прабывання ў Жэневе Шолам-Алейхем у 1908 г. вяртаецца ў Расію. На дароце з Мінска ў Варшаву ён спыняецца ў горадзе Баранавічы, дзе выступае на вечары з чыткай сваёй творы.

У Баранавічах пісьменнік раптоўна захварэў на запаленне лёгкіх. Праляжаўшы два месяцы ў самых цяжкіх умовах, Шолам-Алейхем едзе на доўгі час за мяжу. Там ён лечыцца на курортах Італіі і Швейцарыі.

У 1909 г. Шолам-Алейхем пачынае друкаваць свой раман «Блукаючыя зоркі». У гэтым рамане пісьменнік паказваў, як капіталістычная сістэма ператварае народныя таленты ў «блукаючыя зоркі», якія вымушае таленавітых людзей вандраваць з адной часткі свету ў другую, пазбаўляе магчымасці свабодна выбіраць прафесію, свабодна адчуваць і мысліць, як гэтая сістэма ператварае іх у нявольніцкі грошай.

1910 г. — важная дата ў жыцці і творчасці Шолам-Алейхем. З дапамогаю лепшых рускіх пісьменнікаў і асабліва Максіма Горкага Шолам-Алейхем пашанцавала ажыццявіць даўнюю мару — выдаць свае творы ў рускіх перакладах. Зборнік пачынае выдатным дзіцячым аповяданнем «Хлопчык Мотка» («Нататкі хлопчыка-сіраты»).

Дзень, калі Шолам-Алейхем атрымаў першы том рускага перакладу сваёй творы, быў адным з самых радасных дзён у яго жыцці. У гэты шчаслівы дзень ён пісаў сваіму перакладчыку: «Я вам так удзячны, што не знаходжу яшчэ слоў у гэтую хвіліну. Я вас па-братняму абдымаю і целую».

Вось што напісаў Максім Горкі Шолам-Алейхему пра аповесць «Хлопчык-Мотка»:

«Кнігу Вашу атрымаў, прачытаў, смяяўся і плакаў — дудноўна кніга. Пераклад, мне здаецца, зроблены з умелым і любоўю да аўтара, хаця мясцінамі адчуваецца, што на рускую мову цяжка перадаць самотны і сардэчны гумар арыгінала. Я кажу — адчуваецца. Кніга мне моцна падабаецца. Яшчэ скажу — выдатная кніга!»

Уся яна іскрыцца такой слаўнай, зычлівай і мудрай любоўю да народа, а гэтак пачуццё не часта сустракаецца ў нашы дні. Моцна цісну руку. М. Горкі».

У пачатку 1913 г. Шолам-Алейхем пачынае працу над аўтабіяграфічным раманам «3 кірмаша». Па задуме аўтара гэтая кніга павінна была расказаць не толькі яго ўласную біяграфію, але гісторыю маладога яўрэйскага чалавека другой паловы XIX стагоддзя. Ён хацеў таксама расказаць у ёй пра свае сустрэчы з пісьменнікамі, даць ацэнку іх творчасці і паказаць агульны ход развіцця яўрэйскай літаратуры.

З найвялікшым запалам і энтузіязмам пачынае пісьменнік працу над гэтай кнігай.

Напісаўшы першую частку, якая ахоплівала яго дзяцінства і юнацтва, ён пачаў пошукі выдаўца для гэтай «кнігі кнігі», як ён сам назваў свой твор. Але гэта яму нялёгка далосца.

Надходзіць 1914 год. Здароўе Шолам-Алейхем пагоршылася. Туга па радзіме вымушае яго вярнуцца ў Расію. Але з-за дрэннага здароўя ён доўга тут заставацца не мог. У ліпені 1914 г., калі выбухнула сусветная імперыялістычная вайна, яго высылілі ў Германію, дзе ён жыў разам з сям'ёй на курорце. Зноў пачынаюцца пакуты. Дае адчуваць сябе застарэлая хвароба тырак. Шолам-Алейхем піша аднаму свайму знаёмаму ліст, які прасякнуты горкім гумарам: «Ці ведаеце вы, у чым заключаецца мая хвароба? Я паміраю ад смагі. Цэлы акіяны не змог бы зменшыць маю смагу. Хаваа богу, што, жыўчы ў чужой краіне з вялікай сям'ёй і без усялякіх сродкаў для існавання, я ўсё-такі застрахаваны: ад голаду я не памру, я памру ад смагі. І гэта добра! Па крайняй меры свет не скажа, што Шолам-Алейхем памёр з голаду. Памерці ад смагі куды прыгажэй і арыгінальней, бо ад голаду паміраюць многія, а ад смагі — адзіны Шолам-Алейхем».

Пасля цяжкіх турбот пісьменнік дабраўся да невялікага параклада, які за высокую плату даў ён з сям'ёй у Малу. З Малу Шолам-Алейхем накіроўваецца ў Капенгаген, а адтуль — у Амерыку.

9 мая 1916 г. пісьменнік з'яў у пасел. 12 мая яго сэрца перастала біцца, і вясёлы смех Шолам-Алейхем замоў назаўсёды. Дзесяткі тысяч людзей вевдалі нябожчыка, каб развітацца з ім. 15 мая зямля прыняла цела вялікага пісьменніка. Над магілай быў прагматыны яго запавя: «Дзе-б я ні памёр, няхай мяне пахаваюць не сярэд арыстакратаў, знаных абагацеў, а сярэд простых яўрэй, рабочых, сярэд народа; я хачу, каб помнік, які паставяць на маёй магіле, упрыгожыць простыя магілы вакол мяне і каб гэтыя простыя магілы упрыгожылі мой помнік, падобна да таго, як просты дабрачынны народ упрыгожваў свайго народнага пісьменніка пры жыцці».

Урн ФІНКЕЛЬ.

Творчасць маладых

Уладзімер Шахавец

Уладзімер Шахавец — малады беларускі паэт, нарадзіўся ў 1918 годзе на Барысаўшчыне. У 1938 годзе ў рэспубліканскім друку з'явіліся яго вершы, байкі, пераклады. У час Айчынай вайны Шахавец удзельнічаў у партызанскім руху, пасля знаходзіўся ў Чырвонай Арміі. На даўна дэмабілізаваўшыся, ён прадаўжае вучобу на фізіка-матэматычным факультэце Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта. Паст прыёме ў Мінск сшытак вершаў, напісаных у часе баёў і паходаў.

Ніжэй мы друкуем некаторыя з іх.

Майскі дзень

Той шлях быў для нас не з лёгкіх: На захад ішлі не ў гоці, Многа блізкіх у краях далёкіх На пагосце злажылі косці.

Грымць баявая медзь, Славачы сонечны дзень, Калі перастала смерць У вочы жыццю глядзець.

Людзі прышлі з дарог, На плошчач — парада крок. Кожны, каб толькі мог, На сонца-б надзеў вянок!

Пакуль-жа ў гэтакі ранак Да сонца адкрыюць дарогі, Хай будзе зямля прыбрана Вянкамі Алей Перамогі.

Пасляваенны студэнт

Студэнтам фізмата БДУ

Ляжаў ён у траншэях пад замежным ветрам, Прайшоў далін бязмежнасць і прасёлкаў гразь; Як сведкі гэтага, на гімнасіцэрыі спектрам Палоскі каларыявы гараць.

Траншэі зарастаюць быдліным высокім, А ён сядзіць над мудрай кнігаю ўначы Да стомы трэніраванага вока, Да болю ў прастрэленым плячы.

Скрозь дым атак ён бячыў дзень, каторы Апошнім будзе днём пажарышч і баёў, І цішыня студэнцкіх аўдыторый, Як сябру даўняга, яго сустрыне зноў.

І сёння бачыць ён скрозь лічы вылічэнняў, Гартаючы старонкі таямніц, Што хутка смелых фантазёраў лютученні Мы здолеем сапраўднасцю зрабіць,

Што хітра сплечены, упарты атам Паслужыць верна і сляжніскім хатам.

Змена прафесіі

Не раз ён з заданія вяртаўся ў атрад, Спаліўшы з нямецкаю зброяй склад.

А ведалі людзі з яго стараны, Што быў ён пажарнікам да вайны.

Калі спявалі ўшчэнт саранчу, Забытую ўспомніў ізноў каланчу.

З вайны ён у родныя месцы прышоў, Ні каланчы, ні дамоў не знайшоў.

У рукі сякера ўзяў без размоў, Каб выраслі новыя зрубны дамоў.

На даўняй рабоце працягваў служыць — Народнага гора пажар тушыць.

Жанцэрты. Ольгі Лепашынскай

У Мінскім ДOME афіцэраў з вялікім поспехам прайшлі жанцэртныя выступленні лаўрэата Сталінскай прэміі, заслужанай артысткі РСФСР, балерыны Ольгі Лепашынскай.

Крыніцы гэтага поспеху — рознастайнасці талента, багацця культуры і тэхнікі артысткі, якія грунтоўна на дасягненых лепшай у свеце рускай харэаграфічнай школы.

Есць танцаўшчыцы, якія вольна, без напружання, выконваюць складаныя тэхнічныя трукі. Аднак, у гледача застаецца ўражанне, што яны працуюць, а не танцуюць.

Танец Лепашынскай, які знаходзіцца на ўзроўні высокай і дакладнай тэхнікі, ліецца вольна, як узвышаная песня сэрца. У танцы ўся яе псіхалогія, думкі і душэўныя пакуты і радасці.

Ёй аднолькава лёгка ўдаюцца плавастычная дасканаласць па і скульптурнасць поз Кітры («Дон Кіхот») з бліскучымі трыццаць два футэў і поўная супроплегласць гэтай надзвычай «тэхнічнай» варыяцыі — тужліва лірыка сляпой дзяўчыны Понс Хэйфеца. У адным вы-

падку мы захапляемся высокім майстэрствам віртуознага танца Лепашынскай, а ў другім — яе ўзніслам артыстызмам і хвалюючым жаццём балерыны ў харэаграфічным вобразе.

Дзякуючы рознастайнасці талента, Лепашынскае не адчувае супярэчнасцяў паміж танцам і папулярнай — ёй далкам даступны музычная і скульптурная гармонія класічнага танца (дуэт з «Паненкі-сялянкі»), зграбны гумар Штрауса, романтичная ўзніслае вясення вальса Дулава і дасціпны рускі народны юмар песні «Хто яго знае».

Ольга Лепашынская танцуе прыгожа, захапляюча, імкліва і для яе не існуе жанравых і эмацыянальных абмежаванняў. Дасканалы валодаючы найбольш рэдкім жанрам класічнай тэхнікі — тэнікай лірычнага, ёй, аднак, яшчэ больш уласцівы іншы «дыялект» і фарбы класічнага танца — гераічны, драматычны, і багацейшая гама гумару.

Тэмперамент артысткі надзвычай «змяны», і разам з тым, яна ўся імкнецца ў вышыню. У яе прырутах, пльвучым арабскаму, жэтэ столькі вясення свежасці і пачытчынасці, столькі жыццерадаснасці ў яе батманах і вярчэннях па дыягвалі і кругу.

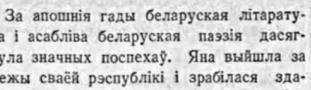
Есць танцаўшчыцы, якія паступова наляняць сэрца «прывабнай пшчотнасцю рухаў» і плавасцю ліній «адажы». Прывабная ў адажы, Ольга Лепашынская захапляе і зачароўвае раптоўна, з першай сустрэчы, сваім светлым натхненнем і бурным тэмпераментам.

Дастойным партнёра Ольгі Лепашынскай: П. Гусеў — у сужэтных танцах і В. Галубін у класічных дуэтах, якія сваім талентам і культурнай значна садзейнічалі поспеху жанцэртаў. Надзвычай прыемнае ўражанне застаецца ад паланеза і мазуркі з оперы «Іван Сусанін» і маладзёскага танца ў выкананні салістаў балета Вялікага тэатра Саюза ССР — В. Галецкай і Г. Тарабанова.

У жанцэрте з поспехам выступіў беларускі скрыпач А. Амітон. Партыю фортапіяна добра выканаву жанцэртмайстра Вялікага тэатра Іосіф Катон і піяністка Т. Сяданкіна.

Жанцэрт Ольгі Лепашынскай — радасная падзея ў мастацкім жыцці сталіцы Совецкай Беларусі.

М. МАЙСІЧЭВ.

Лаўрэат Сталінскай прэміі, заслужаная артыстка РСФСР Ольга Лепашынская. фота Г. Бугаенкі.

На тэмы дня

Аднавіць работу секцый саюза пісьменнікаў

З апошніх гады беларуская літаратура і асабліва беларуская паэзія дасягнула значных поспеху. Яна выйшла за межы сваёй рэспублікі і зрабілася здабыткам народаў Совецкага Саюза. На рускай мове ў Маскве выдана многа кніг нашых пісьменнікаў, прычым, пісьменнікаў не толькі старэйшага пакалення, але і тых, чый пачытчы голас набыў спеласць у гады Вялікай Айчынай вайны.

Але было-б памылковым лічыць, што мы ўжо зрабілі для ўзвышэння ідэіна мастацкай якасці друкуемых творы, яшчэ многае з таго, што ўбачыла свет, не можа задаволіць узросшы запатрабаваны чытача. Нам здаецца, гэта тлумачыцца тым, што творы папярэдне нідзе не абмяркоўваюцца, а з аўтарамі апрача рэдактара ніхто не працуе.

У гэтым годзе нашымі маладымі пісьменнікамі напісана шмат новага. Заслужаваюць увагі вершы маладых паэтаў, п'есы К. Губарэвіча, С. Спляннова і В. Зуба — «Людзі светлай мары», А. Маўзона — «Канстанцін Заслонаў» і іншыя. Але ні адзін з гэтых творы не абмяркоўваўся на адпаведнай секцыі Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР. Больш таго, мы ўжо нават запамталі апошняю дату паседжання якой-небудзь секцыі, бо гэта было яшчэ да вайны.

Сённяшняе літаратурнае жыццё астаецца па-за ўвагай секцый, і яны не з'яўляюцца тымі творчымі асяродкамі, якія мелі-б за мэту — дапамогу пісьменніку. Такім становішча застаецца надалей не можа, і мы прымушаны парухнуць спакой існуючых на паперы секцый.

У гэтым сэнсе варта прыпомніць, што секцыі Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР разгарнулі цалер вялікую творчую работу. Толькі за апошнія месяцы гэтага года ў Маскве некалькі разоў з'явілася секцыя драматургаў, на паседжаннях якой былі абмяркоўваны п'есы маладых аўтараў В. Панавай — «Старая Масква» і «Палонныя», Э. Буранавай — «Астравіяне», «Галубінае гняздо», сцэнарый А. Даўжэнка «Жыццё квілея».

Неабходна падумаць і аб стварэнні пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў секцыі версы. Яна ўзначаліла-б усю работу і выхаванне аўтараў, якія працуюць у гэтым жанры, дапамагла-б больша шырокаму адлюстраванню праз карысе падзей сённяшняга дня.

У абласных цэнтрах нашай рэспублікі працуе многа маладых паэтаў і празаікаў, творчому росту якіх патрэбна дамога. Выкарстоўваючы прыклад Масквы, варта было-б арганізаваць секцыі ці камісію па рабоце з аўтарамі перыферыі.

Усё гэта, які прайшоў наш народ ад першага да апошняга дня вайны.

Выстаўку падрыхтавалі навуковыя супрацоўнікі музея Айчынай вайны М. Чымерыска і С. Левіна. Афармлялі выстаўку мастакі музея А. Кроль, Л. Бойка і І. Голуб.

Рэдаклегія: Л. Александровская, А. Багатыроў, Г. Глебаў, Якуб Колас, А. Куляшоў (адказны рэдактар), А. Кучар (намеснік адказнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.

Рэдаклегія: Л. Александровская, А. Багатыроў, Г. Глебаў, Якуб Колас, А. Куляшоў (адказны рэдактар), А. Кучар (намеснік адказнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.

ФЕЛЬЕТОН

ХАМЕЛЬЁНЫ

(Рэалістычная п'еса ў 2-х актах)

АКТ ПЕРШЫ

Кабінет дырэктара абласнога тэатра

Дырэктар: Я запрасіў Вас, таварышы, для таго, каб паведаміць найрэмняму навіну: па чутках, у Мінску прынялі да пастаноўкі новую п'есу «Птахі і манакі»... Усе: Жыв-всім!

Рэжысёр: Ну, вось і асяжым рэпертуар. Дадзім, нарэшце, гледачам адпачнуць ад гэтай астацарчэлай камедыі «Ні туды і ні сюды»... Нам, дырэктара: Трэба было-б п'есу пачытаць і абмеркаваць.

Дырэктар: Па-першае, п'есу пад рукой няма, а па-другое, навошта абмяркоўваць? Калі ўжо ў Мінску прынялі, дык нашаму абласному, як гаворыцца, і бог вагадаў... Нам, дырэктара (задумна): А ведаеце, што? Я чуў другое. Мінскі тэатр гэтую п'есу хацеў толькі ўзяць, але потым раздумав.

Дырэктар: Гм... Дайце папярэску. Мне, піцера кажучы, гэтая п'еска штосьці таксама здаецца падазронай... Заг. літ.: І назва нейкая гэтка... «Птахі і манакі»... Рэжысёр: Ды ўжо-ж... Па назве можна і аб п'есе меркаваць.

Актор: Не судзіце, галубы мае, ды і вас судзіць не будзець... П'еса гэтая, галубы мае, узята да пастаноўкі.

Дырэктар: Гм... Дайце запалку. Ну, што-ж... Вядома, з аднаго боку, п'еска, як быццам, не выклікае даверу, але з другога... Калі ўжо прыняў мінскі... Заг. літ.: Я таксама так думаю. Праўда, назва п'есы, як быццам, не зусім... Але, калі зазірнуць глыбей... Звярнеце ўвагу! У назве мудрая алегорыя: «Птахі і манакі»... «Птахі» — гэта ашуканыя манакі-людзі, а манакі левяць гэтых «птахі» ў сіло... Чуеце?

Рэжысёр: А і сапраўды. Ідэалогія, можна сказаць, так і прэ з назвы... Дырэктар: Вы, напэўна, чулі, што п'есу прыняў тэатр у Мінску?

Актор: Тэатр у Мінску? Я гэтага, галубы мае, не гаварыў. Мінскі тэатр і не думаў яе прымаць... Дырэктар: Кхе-кхе... У каго ёсць папярэска? Па праўдзе кажучы, я воль таксама падумаў: і чаму мінскаму тэатру ставіць розную там халтуру?

Нам, дырэктара: А што яна халтурка — свядражыце сама назва... Заг. літ.: Ды ўжо-ж і сапраўды... Дарэмна я ўгледзеў нейкую там алегорыю... «Птахі і манакі»... Чорт ведае... Рэжысёр: Ды і на самай справе халтура, можна сказаць, так і прэ з назвы.

Дырэктар: Карацей кажучы, гэтую п'еску ставіць не будзем... Актор: Чаму-ж, галубы мае, не будзем, калі іншыя тэатры ставяць?

Дырэктар: Якія? Актор: Цыфу-ты, божухна! Ды я-ж вам, галубы мае, кажу: мінскі і не думаў яе прымаць, а тэатры абласныя прынялі п'есу да пастаноўкі. Праз радыё перадавалі... Дырэктар: (выціраючы пот з ілба). Мм... Горача штосьці... Іван Сяргеевіч, адчыніце там фортку... Я, уласна кажучы, не разумею: чаго вы ганьбіце гэтую п'есу?

Заг. літ.: Ды мы асабліва і не ганьбім. Вось назва, праўда, крыху стрымлівае. Але справа, урэшце, не ў назве... Нам, дырэктара: Назву заўсёды можна змяніць. Была-б п'еса добрая... Рэжысёр: Ну, калі ўжо ў іншым... Дырэктар: Дык нашаму, як гаворыцца, і бог вагадаў. Карацей кажучы: п'есу мы ставім. Вы, Іван Сяргеевіч, неадкладна едзьце па п'есу ў Мінск. А вы, Пётра Пятровіч, падрыхтуйце афішу.

АКТ ДРУГІ

Прайшло некалькі дзён. Там-жа. Уваходзіць загадчык літаратурнай часткі тэатра, які толькі што прыехаў з Мін